

Paleis Noordeinde
Z.M. Koning Willem-Alexander
Postbus 30412
2500 GK Den Haag

J'accuse / Ik beschuldig....!

Brief aan Zijne Majesteit de Koning

Majesteit,

Staat u mij toe, in mijn dankbaarheid voor de welwillende ontvangst die uw moeder mij in 2008 heeft gegeven, toen ik werd benoemd tot Ridder in de Orde van Oranje-Nassau, mij tot u te richten.

Ik maak mij ernstig zorgen over het bestuur van dit land. Artikel 21 van de Nederlandse grondwet luidt: 'De zorg van de overheid is gericht op de bewoonbaarheid van het land en de bescherming en verbetering van het leefmilieu.' Dit in 1983 opgenomen artikel wordt door de regeringen van de afgelopen 20 jaar met voeten getreden. Voorbeelden zijn het klimaatbeleid en het natuurbeleid.

In de Troonrede van 1988 stond: 'het land is de afgelopen jaren schoner geworden. Dat geldt met name lucht en water.' Uw moeder dacht daar anders over want in haar Kersttoespraak van datzelfde jaar zei ze: "Langzaam sterft de aarde en wordt het onvoorstelbare -het einde van het leven zélf- tóch voorstelbaar." Deze uitspraak had tot belangrijk gevolg dat één jaar later (1989) het eerste Nationaal Milieubeleidsplan (NMP-1) werd uitgebracht. Dit baanbrekende plan zette Nederland internationaal op de kaart. Het vormde de blauwdruk voor diverse Europese beleidsplannen en het werd vertaald in het Engels, Russisch en Chinees.

Voortaan werd om de vier jaar een nieuw NMP uitgebracht: NMP-2 (1993), NMP-3 (1997) en NMP-4 (2001). In dit laatste plan staat dat klimaatverandering en de aantasting van biodiversiteit de basis van het bestaan van mensen, planten en dieren bedreigen. De aanpak van deze problemen vraagt om ingrijpende maatschappelijke veranderingen, ook wel systeemveranderingen of transitie genoemd.

Het NMP-4 was een boodschap van hoop: verminderen van de milieudruk in een groeiende economie is mogelijk. Wel moet dan de *richting* van de economische groei veranderen. Daarvoor is nodig dat milieukosten worden doorberekend in de prijzen van goederen en diensten (de vervuiler betaalt principe). Mijn broer, Frans Vollenbroek, die destijds bij het ministerie van VROM aan dit plan heeft gewerkt, was zéér enthousiast over het NMP-4.

Maar toen kwam het kabinet Balkenende. Het NMP-4 werd in de onderste bureaulade gelegd en de systeemfouten in de economie, die tot groeiende milieuproblemen leidden, werden simpelweg ontkend. Gevolg was dat er niets terecht kwam van bijvoorbeeld CO2 heffing, rekeningrijden, belasting op kerosine, herstructurering van de landbouw, etc. Ook kwam er geen vervolg meer op NMP-4, ook al was wettelijk vastgelegd dat er om de vier jaar een nieuw plan moest worden gemaakt.

In 2009 schreef premier Jan-Peter Balkenende een brief aan José Manuel Barroso, voorzitter van de Europese Commissie. Hij vroeg of de Europese natuurwetgeving, waaraan Nederland zich had verbonden, minder strikt toegepast mocht worden. Balkenende wilde "meer evenwicht tussen ecologische waarde, economische belangen en ander gebruik." Hij kreeg nul op het rekest van de Europese Commissie.

Zijn opvolger Mark Rutte nam drastischer maatregelen: bij zijn aantreden als premier in 2010 werd het ministerie van VROM opgeheven en aan milieu wordt sindsdien alleen lippen dienst bewezen. Zo staat er in het Regeerakkoord 2017 over voedsel: ‘Nederland is de tweede voedselexporteur ter wereld. Onze agro-foodsector kan een belangrijke bijdrage leveren aan een duurzame voedselvoorziening voor de groeiende wereldbevolking. Het beleid is er op gericht dit potentieel te benutten, binnen de geldende natuur- en milieunormen.’

In werkelijkheid werd het Programma Aanpak Stikstof (PAS) in het leven geroepen, waardoor de geldende natuur- en milieunormen met voeten werden getreden. Gelukkig hebben de drie milieuorganisaties Stichting Werkgroep Behoud de Peel, Vereniging Leefmilieu en MOB het PAS onderuit weten te halen door de uitspraak van de Raad van State d.d. 29 mei 2019, waarmee de ‘stikstofcrisis’ werd geboren.

Ik constateer dat 26 jaar na inwerkingtreding van de Habitatrictlijn de Nederlandse natuur in een deplorabele toestand is: 75% van de gebieden verkeert in een ongunstige staat van instandhouding. De combinatie van een overdosis stikstof én droogte (mede als gevolg van ontwatering t.b.v. landbouw) is desastreus. Nederland is circa 85% van zijn biodiversiteit kwijt. Nederland is ecologisch gezien een rampgebied.

De recente hype van biomassacentrales zorgt voor extra verzuring en vermist in Nederland én is desastreus voor overzeese bossen waaronder ook die in de Baltische landen, waar veel wordt gekapt om Nederlandse centrales te voeden.

De dichtheid van de vee-industrie in Nederland is de hoogste van Europa, evenals de stikstofemissie. We “exporteren” via de lucht viermaal zoveel stikstofverbindingen (NOx en ammoniak) als we “importeren” via de lucht. De omzetting van plantaardig eiwit naar dierlijk eiwit vanuit soja bedraagt circa 10%. 90% van het eiwit eindigt in de mest en verdwijnt vandaar naar grond, grondwater en de lucht.

Driekwart van het in Nederland geproduceerde varkensvlees wordt verkocht naar het buitenland, met name China. De mest blijft hier. Mest is van een essentiële input voor de akkerbouw geworden tot een afvalstof. Aan mestvergistings is al ruim € 1 miljard aan subsidie opgegaan. In Moerdijk wordt kippenmest verbrand als afvalstof en als duurzame energie ingeboekt.

Ik ben het eens met het moedige advies van de commissie Remkes dat binnen 10 jaar de stikstofemissie (NOx + ammoniak) van alle sectoren met 50% moet zijn teruggebracht. Als tussenstap, uiteindelijk zal de reductie naar circa 70% moeten.

De ecologisch gezien veel te intensieve vee-industrie zorgt voor een hoge infectiedruk. De staat/burger mag opdraaien voor de kosten als het misgaat. De huidige landbouw zorgt mede voor vernietiging van het Amazonegebied en draagt bij aan vernietiging van de Nederlandse natuur. Zo houden we de mythe in stand dat we tweede voedselexporteur ter wereld zijn. De volledig uit zijn krachten gegroeide vee-industrie levert de bulk van de problemen.

Er is een volledige herstructurering van de landbouw nodig, zoals in NMP-4 al werd gesteld. In Nederland kan hoogwaardig voedsel worden geproduceerd voor 17 miljoen mensen, zonder mestoverschotten, zonder stikstofprobleem, zonder grootschalige import van bulkvoer, met grotendeels gesloten kringlopen. Dat vergt een forse herstructurering van de agrarische sector en een grote omslag in het denken en het werken van boeren. Het is essentieel dat de overheid dit reguleert en stimuleert. Dit kan niet aan de markt worden overgelaten.

Majesteit, in uw Kersttoespraak van dit jaar zei u: ‘ook de zachte stemmen verdienen het om gehoord te worden.’ Dit geldt ook voor de zachte stem van de natuur. Vele mensen luisteren graag naar die stem als ze rust zoeken, maar negeren die als ze weer aan het werk zijn, inkopen doen, in hun auto stappen of het vliegtuig nemen. Het gevolg is dat vele diersoorten bedreigd worden en de aarde langzaam sterft, zoals uw moeder zo treffend zei.

Deze negatieve spiraal treft niet alleen de nu levende generaties, maar vooral ook de toekomstige generaties. Ook zij hebben geen stem, laat staan stemrecht. Daarom moeten wij ons in hen verplaatsen en nagaan wat zij nodig hebben om een toekomst op te bouwen. Daar hoort zeker een gezonde en veerkrachtige natuur bij.

Juist omdat de zachte stemmen van de natuur, en die van volgende generaties, niet gehoord worden door het huidige bestuur van dit land, ben ik steeds luider gaan spreken. Dit is niet uit onzekerheid —in uw Kersttoespraak legt u verband tussen onzeker zijn en houvast zoeken in ferme standpunten — maar juist omdat ik er zeker van ben dat klimaatverandering en wereldwijd verlies van biodiversiteit een feit is. We zitten midden in de zesde massa-extinctie: het uitsterven van talloze met elkaar verbonden werelden, bevolkt door dierlijk en plantaardig leven, is al lang en breed aan de gang.

Maar deze brief is lang, Majesteit, en het is tijd om tot een conclusie te komen:

Ik beschuldig het kabinet Rutte van slecht rentmeesterschap, waardoor de volgende generaties een land zullen aantreffen met een sterk verminderde natuur- en milieukwaliteit.

Ik beschuldig het kabinet Rutte omdat het willens en wetens het PAS heeft ingevoerd om allerlei economische activiteiten, die niet in het kleinschalige Nederlandse landschap passen, toch door te kunnen drukken.

Ik beschuldig het kabinet Rutte omdat zij het wetsvoorstel ‘Stikstofreductie en natuurverbetering’ door de Tweede Kamer heeft geloodst, dat alleen op papier het stikstofprobleem oplost en bovendien grootschalige fraude in de hand werkt met stikstofhandel c.q. handel in vervuilingsrechten. De aftakeling van onze natuur gaat onverminderd door.

Ik beschuldig het kabinet Rutte van rechtsostructie en manipulatie en/of fraude met vergunningen voor de vliegvelden Lelystad en Schiphol.

Ik beschuldig het kabinet Rutte van grootschalige steun met miljarden aan subsidies voor verbranding van biomassa/’roofhout’ met ecocide tot gevolg.

Ik beschuldig het kabinet Rutte van toebrengen van gezondheidsschade van houtstook in kleine centrales en in huishoudens, die de laatste jaren als gevolg van misplaatste subsidies een grote vlucht heeft genomen.

Ik beschuldig het kabinet Rutte van steun aan mestvergiftigingsinstallaties, die het mestprobleem niet oplossen en er alleen maar zijn om de veel te grote veestapel in Nederland ruimte te bieden. Tegen deze grootschalige installaties in kleinschalige landschappen zijn grote maatschappelijke en ecologische bezwaren, zoals stank, hinder en emissies. Ook zijn ze zeer gevoelig voor fraude.

Ik beschuldig het kabinet Rutte van het opwerpen van moeilijkheden voor het krijgen van informatie, die nodig is voor een goede werking van de democratie en de participatie van burgers en ngo’s. Deze vorm van rechtsostructie staat bekend als de ‘Rutte-doctrine’.

Ik beschuldig het kabinet Rutte van het systematisch afbouwen en verwaarlozen van overheidshandhaving in Nederland.

Ik beschuldig het kabinet Rutte dat zij op meerdere terreinen gefaald heeft. Niet alleen natuur en milieu gingen voor de bijl, maar ook op andere gebieden is het kommer en kwel: belasting (toeslagen), uitblijven van compensatie voor slachtoffers van aardbevingen in Groningen, gebrek aan jeugdzorg, 650.000 huishoudens die geen geld hebben voor verwarming, geestelijke gezondheidszorg (extreem lange wachttijden), groot tekort aan woningen voor starters, Nederland belasting paradijs, etc. De coronacrisis laat heel duidelijk zien waartoe privatisering van de zorg in het kader van de neoliberale koers heeft geleid.

Het uiten van deze beschuldigingen betekent niet dat ik wrok koester of een hekel heb aan de verantwoordelijke mensen. Ik schrijf deze brief om de noodzakelijke koersverandering te versnellen.

Een scherpe koersverandering is nodig om de aarde zo te gebruiken dat deze voor toekomstige generaties ook leefbaar is.

Ik nodig de onderhandelaars, die het volgende kabinet gaan formeren, uit om het volgende in acht te nemen bij hun beraadslagingen:

- de mens is onderdeel van de natuur en schade aan de natuur leidt vroeg of laat tot schade voor de mensheid.
- besluitvorming op alle beleidsterreinen moet passen binnen ecologische randvoorwaarden, zoals de SER al in 1989 heeft geschreven.
- de overheid moet zodanig sturing geven dat de variëteit in de leefomgeving en de life-support ervan behouden blijft.
- marktwerking mag nooit leiden tot het overschrijden van ecologische en sociale grenzen. De economie is er voor de mens, die gediend is bij bescherming van natuur en milieu en bij bescherming van de kwetsbaren. De neoliberale koers moet worden verlaten.
- de oprichting van een ministerie voor klimaat en biodiversiteit is nodig. Dit ministerie moet eenzelfde status krijgen als het ministerie van Financiën: het beleid van andere ministeries wordt getoetst op duurzaamheid. Het bewaakt de natuur, biodiversiteit, grondstoffen en CO₂-budgetten op zo'n manier dat de natuur zich herstelt.
- uitvoering van het advies van de commissie Remkes met inbegrip van 50% emissiereductie van stikstof van alle sectoren binnen 10 jaar.
- doorvoeren van een hoogst noodzakelijke en complete herstructurering van de intensieve veehouderij. Stel met directe ingang een moratorium in op de bouw van nieuwe veestallen én uitbreiding van bestaande stallen.
- opheffen van een aantal vliegvelden zoals Eelde en Maastricht, niet uitbreiden van Lelystad én het halveren van vliegbewegingen op de vliegvelden Schiphol, Rotterdam-Den Haag en Eindhoven.
- sluit alle vier nog in werking zijnde kolencentrales op zo kort mogelijke termijn, desnoods via een kolentax.
- het met onmiddellijke ingang stopzetten van nieuwe subsidies voor houtstook en het intrekken van subsidies van alle nog niet gerealiseerde houtstookcentrales.
- beperken van gezondheidsschade als gevolg van houtstook door huishoudens.

Aanvaard, Majesteit, de verzekering van mijn diepe respect,

Johan Vollenbroek

Nijmegen, 31 december 2020

p/a Waldeck Pyramontsingel 18

6521BC Nijmegen